

Marxizmin Bunalımı

Çeviren ALP KAYA

Onlar (sürgündeki dostlarımız ve yoldaşlarımız) fikirlerini savunacak, kendilerini Marksist ve ilerici olarak niteleyecek, hiçbir şeyi burjuva ideolojisinin şantajına terk etmeyecek kadar yürekli davranmışlardır. Bu kategoriye, halklarından ayrılmamak için mevzilerinde kalabilmiş ve kalmayı istemiş olanları da katmak isterim. Bu insanları tanımıyor olsak da, sayıca çok olduklarının farkındayız. Onların arkasında da kendi yöntemlerince direnen işçi kitleleri var. Trentin'le aynı kanıdayım: Bu düzensiz bir şekilde olabilir, ama anlayışlı olmalıyız. Doğu'nun işçilerine elimizdeki tüm yardım imkânlarını sunmalı ve hepsinden önemlisi onların tecrit olmuşluklarını kırmalarına çalışmalıyız.

Düşüncemi çok kaba ve şematik bir biçimde dile getirdiğim için özür dilerim. Epöy zamandır kendi aramızda «Marxizmin bunalımından» söz etmekteyiz (Rossana Rossanda da bu terimi kullandı). Bu terimden korkmamalıyız. Eğer Marxizm bir bunalım içindeyse, bu bunalım açıksa, herkes görebiliyorsa, düşmanlarımız biliyorlarsa, o zaman bunu sömürebilmek için ellerinden geleni yapacaklardır. Ama biz de görebiliyoruz ve kabul ediyoruz. «Marxizmin bunalımı» teriminin anlamı nedir? Her şeyden önce Mirafiori'deki (bir Fiat fabrikası) yoldaşların söylediği gibi: İşçi hareketinin tarihinde bir şey kırıldı, bir şey onun sürekliliğine müdahale etti ve kırdı. Bu bir olgudur. Ekim Devrimi'ni ve Sovyet Devrimi'nde Stalingrad'ın oynadığı rolü, Stalin döneminin dehşeti ve Brejnev'in baskıcı rejimi ile yanyana koymak zordur. Geçmişini bugünle bir arada nasıl tutacağımızı artık bilemiyorsak, bu, kitlelerin bilincinin onun artık gerçekleşmiş bir ideal olmadığı anlamına gelir. Yaşayan bir ideal değildir. Bu sorunu, sosyalizme giden birçok yol bulunduğu şeklindeki basit bir cevapla geçiştiremeyiz. Çünkü tedir-

gin edici bir soru doğuyor hemen: Her şey olup bittikten sonra, **sosyalizme giden öteki yolların da** aynı şekilde, yani günümüzde varolan sosyalizm gibi sonuçlanmayacağını kim garanti eder?

Ama Marxizmin bunalımı değişik bir bakımdan da anlamlıdır. Yalnızca işçi hareketi tarihinde bir şeyin kırılmış, SSCB'nin Lenin'den Stalin ve Brejnev'e geçmiş oluşuyla kalınmamış —ki bunlar başlıbaşına ciddi olgular— ama en az bunlar kadar ciddi olarak, Marksist sınıf mücadelesinin örgütleri tarihin Marxizm adına yapılan bir açıklanmasını da getirememişlerdir. Şüphesiz, tarihin bu kesitine Marksist bir açıklama getirmek oldukça zordur. Ama bu, varolan bunalımın bir zayıflıktan da öte, bir teori bunalımı olduğunu gösterir.

...Eğer bu doğruysa, o zaman düşmanlarımızın bunu sömürmesinin ötesinde, buna karşı üç şekilde tavır alınabilir.

Birincisi bazı Komünist partilerin izlediği yoldur; kurtarabildiğini kurtarmak, bunalımdan söz etmeksizin hiçbir şey değişmemiş gibi yoluna devam etmek. Sorumlu bir yaklaşım değildir bu. İkinci yaklaşım ise bunalımın şokunu kabul etmeyi, ona teslim olup acısını çekmeyi ve aynı zamanda da hep umut verici bazı nedenler aramayı içermektedir. Bu yaklaşım, kargaşayla yanyana yürür. Ama ilk an geçirildiğinde kişi asgari ölçüde olsun belli perspektiflere bakmadan edemez, ya da tarih çevresinde boğulan köpekler gibi sürüklenme riskini göze alır.

Karşı tavır almanın üçüncü şekliyse, bunalımın niteliğini, anlamını ve boyutlarını keşfetmemizi sağlayacak (kolay olmasa da) gerekli tarihi, teorik ve siyasal bir uzaklığa yerleşmeyi içermektedir. Bunu başarmanın mümkün olduğunu sanıyorum. Bunu başararsak dilimizi de değiştirebileceğiz: «Marxizmin bu-

nalımından» söz etmek yerine, «Marxizmin nihayet bunalımı yırtıp çıktığını» söyleyebileceğiz. Nihayet bu büyük gün gelecek, bütün dünya onu görecek, hayatı olan bir şey bunalımdan kurtulacak, bunalımın içinden sıyrılıp çıkacaktır. Bu bir paradoks değildir. Kanımca, gerçekte Marxizmin bunalımının doğuşu pek yeni sayılmaz. Son birkaç yılın olayı olmadığı gibi, komünist hareketteki kopmalardan ötürü de değildir. Uluslararası komünist hareketin bunalımından sonra görülür hale gelmekle birlikte, bundan daha eski ve hattâ kopmanın nedenlerinden biriydi. Eğer bunalım ancak son birkaç yılda patlak verdi ve görülür olduysa, bunun nedeni o ana kadar tüm bir siyasal ve ideolojik aygıt tarafından bloke edilir olmasıydı. Bize gelince, birkaç istisna ve işçi hareketindeki birkaç kısa aşama dışında Marxizmin bunalımının 1930'lar-da başladığını söyleyeceğiz...

Bugün, uzun zamandır kendilerini temel aldığımız ve muhtemelen temel almaya devam edeceğimiz ustalarımız ve öğretmenlerimiz tarafından ortaya atılan bir fikri yeniden gözden geçirmenin gereğini duyuyoruz... Bunda şaşırtıcı olan hiçbir şey yok. Bu insanların bize eksiksiz ve tam bir teori bıraktıklarına inanmak, eğer anladığımız şey bir **mücadele teorisiyse**, saçma olurdu. Bu teori, doğduğu dönemde egemen olan ve sonsuz bir mücadelesi sonucunda kopmak zorunda olduğu ideolojinin damgasını taşımaktadır. Bu yüzden çelişkiler ve kopukluklarla karşılaştığımızda şaşırılmamalıyız. Tersine, teörünün kurtarıcı potansiyelini tam olarak gerçekleştirmek için, bir yandan bunalımın sunduğu tarihi imkânlarla sıkı sıkı sarılırken, öte yandan onun çelişkilerini ve kopukluklarını varsaymak zorundayız.